

ють їхню активну взаємодію один з одним і викладачем, рівноправні партнерські відносини, толерантність і повагу в ставленні до опонента.

Викладачам фахових дисциплін треба більш активно впроваджувати в практику проведення нетрадиційних видів лекцій: лекції-бесіди (викладання навчального матеріалу через заздалегідь підготовлену низку питань, відповіді на які отримували в результаті спільної пізнавально-пошукової діяльності викладача й аудиторії); проблемні лекції (моделювання суперечностей з реальних професійних питань, спонукання студентів до вибору та обґрунтування варіанта вирішення запропонованої проблеми, розширення аргументаційного апарату); лекції-провокації (заплановане включення помилки, яка спонукає студентів до дискусії та активного пошуку вирішення проблеми). При виборі навчального матеріалу для проведення комунікативно орієнтованих лекційних і практичних занять рекомендуємо керуватися положеннями особистісно орієнтованого підходу та враховувати:

- вікові особливості й потреби аудиторії;
- рівень фахових знань студентів і їхній комунікативний досвід;
- тематичне, понятійне й фонове наповнення інформаційних блоків навчального повідомлення;
- актуальність дидактичних матеріалів для самостійного виконання професійно орієнтованих завдань (усна й писемна комунікація).

Висновки. Таким чином, унаслідок цілеспрямованої роботи з формування вмінь комунікативної взаємодії й операційно-технологічних умінь майбутніх фахівців на основі обраних засобів (спеціально підібрані вправи, діалогічні методи навчання, тренінги) студенти набувають досвіду вирішення фахових проблем шляхом професійного спілкування, більшою мірою спираються на використання вміння аргументувати свою позицію, переконувати опонента, вибудовувати власну тактику та стратегію поведінки залежно від ситуації професійного спілкування.

Література

1. Каган М.С. Мир общения: Проблема межсубъектных отношений / М.С. Каган. – М. : Политиздат, 1988. – 319 с.
2. Матвієнко О.В. Професійне педагогічне спілкування як особлива форма взаємодії викладача і студента у навчально-виховному процесі / О.В. Матвієнко // Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки. – Черкаси, 2006. – Вип. 88. – С. 95–101.
3. Молоканов М.В. Модели коммуникативного взаимодействия / М.В. Молоканов // Вопросы психологии. – 1995. – № 5. – С. 51–60.
4. Мусатов С.О. Психологічний зміст педагогічної комунікації / С.О. Мусатов // Культурологічні та психолого-педагогічні аспекти гуманізації освіти : науково-методичний збірник / [за ред. Г.О. Балла]. – К. : Наукова думка, 1998. – С. 14–22.
5. Советский энциклопедический словарь. – М. : Советская энциклопедия, 1982. – 1600 с.
6. Семиченко В.А. Психологія соціальних відносин / В.А. Семиченко. – К. : Магістр-S, 1999. – 168 с.
7. Winkel R. Die kritisch-kommunikative Didaktik / R. Winkel // Westermanns Päd. Beiträge 32. – 1980. – S. 200–204.

БИКОВСЬКА О.В.

ТВОРЧИЙ ЕТАП РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТНІСТНОГО ПІДХОДУ В ПОЗАШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ

У реалізації позашкільної освіти на основі компетентнісного підходу важливим є врахування чотирьох етапів: пізнавального, практичного, творчого, соціалізувального. Зокрема, пізнавальний етап спрямований на процес формування пізнавальної компетентності учнів, оволодіння та засвоєння ними понять,

відомостей, навчального матеріалу за напрямками позашкільної освіти, практичний – на формування практичних умінь та навичок особистості. Ці етапи більш детально ми розглянули в попередній статті. Розкриємо особливості третього, творчого етапу реалізації методики позашкільної освіти на основі компетентнісного підходу. Третій етап, творчий, відзначається здійсненням творчої діяльності учнів, формуванням їх творчої компетентності. Цей етап ефективно реалізується тоді, коли гуртківець у сукупності наданих йому (або зібраних ним) неупорядкованих фактів не тільки усвідомлює можливу проблему, а й розв’язує її. На цьому етапі ефективними є такі форми й методи, що підвищують міцність знань, сприяють розвитку творчої діяльності, а саме: колективні творчі справи, проекти, програми, ігри, тренінги, проблемні ситуації тощо.

Форми позашкільної освіти висвітлено в працях В.В. Вербицького, І.Г. Єрмакова, Н.В. Перепелиці, І.П. Підласого, Г.П. Пустовіта, Т.І. Сущенко, В.В. Ягупова та інших учених і педагогів позашкільних навчальних закладів.

Мета статті – розкрити сутність творчого етапу реалізації компетентнісного підходу в позашкільній освіті.

Колективна творча справа (далі – КТС) – одна з найбільш ефективних організаційних форм в умовах реалізації методики позашкільної освіти на основі компетентнісного підходу, спрямована на розвиток творчої ініціативи учнів, їх співпрацю з педагогами, вирішення комплексу педагогічних завдань, реалізацію конкретного змісту діяльності. Методика підготовки й проведення колективної творчої справи повинна мати завершену логіку, оскільки педагоги з учнями спільно планують, готують, проводять та оцінюють роботу, визначаючи найефективніші шляхи, способи, засоби вирішення практичних завдань і відшуковуючи нові варіанти. Ця організаційна форма позашкільної освіти дасть змогу розкрити здібності дітей, а педагогу – побачити різноманіття їх можливостей і використовувати це у своїй роботі.

Найбільш доцільно застосовувати колективні творчі справи, організація й проведення яких передбачає такі стадії:

1. Попередня робота, в ході якої необхідно визначити тему та мету справи, що планується, доцільність її проведення, основний зміст.

2. Колективне планування, що передбачає дії дітей з розробки засад проведення справи й визначення відповідальних (ініціативна, творча група, мікрогрупа, рада справи).

3. Підготовка справи, яка включає конкретизацію плану підготовки та проведення справи, координацію й контроль за виконанням доручень відповідальними.

4. Проведення справи, в процесі якої всі стають її безпосередніми учасниками, оскільки кожен вклав у неї частинку своєї праці або творчості.

5. Підбиття підсумків справи, де на загальних зборах колективу визначається, чи була у справі досягнута спільна мета; що в результаті отримав кожен; що не вийшло; що стане ідеєю наступної колективної справи. Необхідними є участь кожного, його оцінка, висновки тощо.

6. Педагогічний аналіз, який передбачає узагальнення педагогом досвіду, якого набули його вихованці, визначення тих, хто особливо відзначився, відкрився для інших по-новому; якого досвіду набув сам педагог і що необхідно використовувати далі; які нові справи в подальшому необхідно реалізовувати.

Серед колективних творчих справ у реалізації методики позашкільної освіти на основі компетентнісного підходу треба проводити: “Їм необхідна допомога”, “Перлини природи”, “Заповідник”, “Рослини під охороною”, “Посади калину”, “Посади сад” тощо.

Наступною формою й методом, які доцільно застосовувати на цьому етапі в методиці позашкільної освіти на основі компетентнісного підходу, є проекти. Їх упровадження ефективно впливає на активізацію творчої діяльності учнів, розвиток їх творчих здібностей, формування практичної готовності до проектно-технологічної діяльності, стимулювання творчості тощо. Як відомо, слово “проект” (від лат. *proiectus* – кинутий уперед) означає план, задум організації, влаштування, заснування чогось. Основною метою проектного навчання є набуття та поглиблення учнями знань і вмінь у процесі планування та виконання практичних завдань. Отже, під проектом як організаційною формою й методом в умовах реалізації методики позашкільної освіти на основі компетентнісного підходу мається на увазі навчальне завдання практичного характеру, не лише як задум, а і його реалізація учнем або групою за визначеним планом.

Суть проектної технології в процесі реалізації компетентнісного підходу в позашкільній освіті полягає в стимулюванні інтересу учнів до вирішення певних проблем, що передбачає оволодіння необхідною сумою знань через проектну діяльність.

Залежно від класифікаційної ознаки проекти можна поділити:

- за характером контактів: внутрішні (організовані всередині одного гуртка або між гуртками навчальних закладів, регіону, країни), міжнародні (за участю представників різних країн);
- за кількістю учасників: одноосібні, парні, групові;
- за тривалістю проведення: короткотривалі, середньотривалі, довготривалі.

Впровадження методу проектів – це тривалий процес. Для досягнення результату потрібно чимало часу, а також серйозна самостійна робота кожного учасника. Позитивною ознакою методу проектів є те, що знання та навички учень здобуває не теоретично в готовому вигляді, без практики, а в процесі виконання конкретного завдання.

Організуюючи роботу над проектом у процесі реалізації методики позашкільної освіти на основі компетентнісного підходу учні самостійно визначають мету, складають план, практично його реалізують, оцінюють і представляють. Під час роботи відбувається оволодіння теоретичними та прикладними знаннями, прийомами творчої діяльності, оскільки робота над проектом сприяє формуванню в них творчих здібностей і практичного їх застосування. Через проект відбувається процес засвоєння знань, формування вмінь визначати та знаходити шляхи вирішення проблем, що сприяє розвитку творчості й відповідальності.

Здійснювати роботу над проектом у позашкільній освіті в умовах реалізації методики позашкільної освіти на основі компетентнісного підходу доцільно за трьома етапами, а саме: концептуальним, основним та підсумковим. Так, концептуальний етап передбачає визначення об’єкта дослідження, постановку мети і завдань, вибір методики та необхідних для реалізації проекту ресурсів. Також на цьому етапі необхідно оформити документацію. На основному етапі здійснюється безпосередня реалізація проекту, коригування й уточнення плану, контроль за

ходом роботи, фіксація результатів. Підсумковий етап включає обговорення й презентацію результатів, а також визначення об'єкта та теми наступного проекту.

Під час реалізації проектів педагог позашкільного навчального закладу має пам'ятати, що його діяльність на кожному етапі можна охарактеризувати дієсловами: навчити, спрямувати, допомогти, а не виконувати роботу самому. Отже, він виконує такі функції: допомагає учням у пошуку джерел, необхідних їм для роботи над проектом; сам виступає джерелом інформації; координує весь процес роботи над проектом; підтримує й заохочує учнів; забезпечує безперервну участь учнів у роботі над проектом.

Проект доцільно оформити за таким зразком:

1. Титульний аркуш, де наведена така інформація: назва проекту; назва навчального закладу та гуртка, де він виконується; прізвище, ім'я, по батькові керівника проекту; назва міста (селища, села) і рік.

2. Опис проекту за такою схемою: актуальність; мета й завдання; план реалізації (терміни початку та закінчення, назви етапів, терміни їх здійснення, опис заходів, очікуваний результат); ресурсне забезпечення; результати реалізації.

3. Бюджет проекту.

4. Додатки.

У методиці позашкільної освіти на основі компетентнісного підходу учні можуть реалізовувати різні види проектів: дослідницькі, творчі, ігрові, інформаційні, практико-орієнтовані тощо. Так, дослідницькі проекти спрямовуються на проведення науково-дослідницької роботи. Вони потребують визначеної мети, добре обміркованої структури, актуальності, соціальної значущості, предмета дослідження, продуманості методів, підпорядкованих логіці дослідження.

Творчі проекти в реалізації методики позашкільної освіти на основі компетентнісного підходу можуть мати різноманітну спрямованість і тематику творчого характеру. Це може бути сценарій фільму, програма свята, макет журналу, альбому тощо. Творчі проекти досить часто не мають детально відпрацьованої структури спільної діяльності учасників, оскільки вона розвивається, підпорядковуючись кінцевому результату. Учасники заздалегідь домовляються про заплановані результати й форму представлення проекту: рукописний журнал, тематичний вечір, свято тощо.

Ігрові проекти в реалізації методики позашкільної освіти на основі компетентнісного підходу передбачають організацію та проведення ігрових програм. У процесі реалізації програм учасники обирають собі визначені ролі, зумовлені характером і змістом проекту. Це можуть бути як літературні персонажі, так і реально існуючі особистості, а також соціальні й ділові відносини, що імітуються вигаданими ситуаціями. У реалізації ігрових проектів домінує такий вид, як гра.

Наступними є інформаційні проекти, які в реалізації методики позашкільної освіти на основі компетентнісного підходу орієнтовані на збирання інформації про об'єкт, її аналіз та узагальнення фактів, а також ознайомлення учасників із цією інформацією. Такі проекти потребують добре продуманої структури, можливості систематичної корекції в ході роботи. Інформаційні проекти можуть бути органічною частиною дослідницьких проектів, їх модулем.

Практико-орієнтовані проекти в реалізації методики позашкільної освіти на основі компетентнісного підходу спрямовані на реалізацію соціальних інтересів учасників, де результат діяльності чітко визначений із самого початку. Особливо

важливою є належна організація координаційної роботи у вигляді поетапних обговорень та презентації отриманих результатів. При цьому проект потребує складання сценарію всієї діяльності його учасників з визначенням функцій для кожного з них.

Під час реалізації методики позашкільної освіти на основі компетентнісного підходу доцільно застосовувати проекти, програми: “Я – громадянин”, “Слідами історії”, “Центр духовної культури”, “Партнерство позашкільних навчальних закладів і родини”, “Я і моя сім’я”, “Історія України в біографії моєї родини”, “Вивчення особистості”, “Моє здоров’я”, “Психологічна абетка”, “Екологія спілкування”, “Шлях до успіху”, “Дозвілля особистості”, “Людина епохи Відродження”, “Основи інформаційної культури” тощо.

Неодмінною й ефективною організаційною формою та методом позашкільної освіти в процесі реалізації компетентнісного підходу є ігри. Це зумовлено тим, що гра взагалі є одним з основних видів людської діяльності, виникнення якої було викликане потребою суспільства у вихованні дітей, підготовки їх до виконання відповідних суспільних ролей у майбутньому. Ігри допомагають реагувати на різні життєві ситуації, які виникають у відносинах між людьми та з навколишньою дійсністю, моделювати аналогічні випадки. Використовуючи ігри як форму й метод позашкільної освіти, через її правила та дії, діти набувають досвіду розв’язання практичних завдань, розвивають системне, просторове й логічне мислення, творчу уяву, фантазію.

Ігри відрізняються між собою терміном проведення та основою ігрового матеріалу. У методиці позашкільної освіти на основі компетентнісного підходу доцільно використовувати ділові, рольові та пізнавальні ігри. Так, ділові ігри застосовуються для розвитку творчого мислення й формування практичних умінь, стимулювання та підвищення інтересу учня до занять. У цих іграх імітуються реальні й умовні ситуації, обґрунтування яких дає змогу учням самим приймати рішення, застосовуючи набуті знання, що примушує активно мислити та діяти незалежно від свого бажання. Крім того, активність учня збігається з активною діяльністю педагога і є довготривалою. Формулюючи теми ділових ігор, треба враховувати їх проблемно-практичний характер та конкретне завдання.

Поряд з діловими іграми в реалізації методики позашкільної освіти на основі компетентнісного підходу варто застосовувати рольові ігри, що спрямовані на розвиток в учнів аналітичних здібностей, умінь приймати правильні рішення в найрізноманітніших ситуаціях та поєднувати теоретичну й практичну сторони вмій і навичок. Водночас ці ігри можуть бути основою для проведення ділової гри, яка в певному розумінні є імітацією професійної діяльності.

Змістом розгорнутої форми рольової гри є не предмет і його споживання або його зміна людиною, а відносини між людьми, що виникають через дії з предметами: не людина – предмет, а людина – людина. Аналізуючи основні ознаки методу розігрування ролей у реалізації методики позашкільної освіти на основі компетентнісного підходу, необхідно виділити: наявність проблеми та розподіл ролей між учасниками її вирішення; різноманітні інтереси учасників; взаємодію учасників ігрового заняття; введення педагогом у процесі заняття коригувальних умов, зокрема припинення обговорення й повідомлення нових даних, які необхідно врахувати при вирішенні поставленого завдання, спрямування обговорення в інший бік; оцінювання результатів, обговорення й підбиття підсумків.

Особливе місце в реалізації методики позашкільної освіти на основі компетентнісного підходу має бути відведено пізнавальним іграм, орієнтованим на засвоєння учнями знань та вмінь, розвиток їх пізнавальних здібностей. У процесі такої гри кожен учень осмислює теоретичні основи з напрямів позашкільної освіти, вчиться засвоювати знання та оцінювати їх важливість для практичного виконання. Особливістю застосування пізнавальних ігор є наявність у них дидактичного завдання, яке має бути вирішене.

Організацію ігор у реалізації методики позашкільної освіти на основі компетентнісного підходу доцільно здійснювати трьома етапами: підготовчий, основний та аналітичний. Так, підготовчий етап повинен передбачати безпосередню підготовку до гри, визначення її типу відповідно до завдань, програмних вимог і вікових особливостей учнів у групі. Також визначаються: найбільш зручний час проведення гри (під час заняття або окремо від нього); місце для гри; кількість дітей, задіяних у грі (вся група, невеликі підгрупи, індивідуально); необхідний дидактичний матеріал для вибраної гри (іграшки, різні предмети, картинки, природний матеріал). При цьому активно ведеться підготовка до гри самого педагога (він повинен вивчити й усвідомити весь хід гри, своє місце, засоби керівництва) і дітей (поглиблення їхніх знань, уявлень про предмети і явища навколишнього життя, необхідних для розв'язання ігрового завдання). Підготовчий етап гри можна завершити оголошенням і роз'ясненням правил, які визначаються її метою, темою та змістом (при цьому педагог звертає особливу увагу на поведінку дітей відповідно до правил гри, на чітке їх дотримання; проводить показ ігрових дій, у ході яких педагог навчає дітей правильно їх виконувати, доводячи, що в протилежному разі гра не приведе до потрібного результату; визначає свою участь у грі – в ролі вболівальника, ведучого чи арбітра).

Наступним, основним, етапом є безпосереднє проведення гри, що здійснюється за відповідними правилами, заздалегідь визначеними й узгодженими. Завершальним і відповідальним етапом є підбиття підсумків гри, аналіз її ходу. Це зумовлено тим, що за результатами гри, досягненнями дітей можна судити про ефективність гри і про те, чи будуть набуті в її процесі знання, досвід використовуватися в реальній діяльності. Аналіз проведення гри, оцінювання прийомів підготовки й проведення допоможуть її вдосконалювати та уникнути помилок у подальшому. Аналіз ходу гри дає змогу також виявити індивідуальні особливості в поведінці й характері дітей, а отже, правильно організувати індивідуальну роботу з ними. Самокритичний аналіз використання гри відповідно до поставленої мети допомагає варіювати гру, збагачувати її новим матеріалом у подальшій роботі.

Обов'язковим компонентом гри є чітке встановлення її правил, завдяки яким кожний педагог під час гри керує поведінкою дітей і навчально-виховним процесом загалом. При визначенні правил гри важливим є створення для дітей таких умов, за яких вони одержували б радість від виконання завдання. Водночас дотримуватися правил гри мають усі її учасники й арбітри. Від дітей це вимагає певних зусиль волі, уміння спілкуватися, переборювати негативні емоції, що виникають у разі незадовільного результату.

У реалізації методики позашкільної освіти на основі компетентнісного підходу доцільно проводити такі ділові, рольові та пізнавальні ігри, як: “Прик-

расимо ялинку нашого району”, “День відкритих дверей”, “Підбиття підсумків за рік”, “Підготовка до змагань”, “Книги для бібліотеки”, “Я в майбутньому”, “Професія дизайнера”, “Захистимо природу” тощо.

Однією з важливих організаційних форм позашкільної освіти, що ефективно впливає на творчу діяльність учнів, їх здатність до взаємодії та прийняття рішень, є тренінг. Під час тренінгу відбувається неформальне, невимушене спілкування, яке відкриває перед групою безліч варіантів розвитку й розв’язання проблеми, заради якої вона зібралася. Основними ознаками тренінгу є: тренінгова група, коло учасників, необхідне приміщення та приладдя, тренер, правила занять, атмосфера взаємодії й спілкування, інтерактивні методи навчання, структура тренінгового заняття, оцінювання ефективності тренінгу тощо. Тренінги доцільно проводити в групі чисельністю до 15 осіб.

Застосовуючи тренінг у методиці позашкільної освіти на основі компетентнісного підходу, необхідно вирізняти в його структурі вступну, основну та завершальну частину. Так, вступна частина передбачає створення сприятливої психологічної атмосфери, засвоєння учнями правил роботи групи, налагодження зворотного зв’язку “учасник – група” та “група – учасник”, а також створення ситуації рефлексії. Головними вправами на цьому етапі є знайомство, правила, розминка, очікування та вправи на рефлексію. Тривалість цієї частини має становити до 15 хвилин для тренінгів із часом 1,5–3 години і до 30 хвилин – із часом 6–8 годин.

Основна частина тренінгу спрямована на визначення рівня поінформованості учнів щодо проблеми, її актуалізацію та постановку конкретних завдань для вирішення, надання інформації, засвоєння знань та набуття вмінь і навичок. Ключовими засобами, які варто застосовувати в ході тренінгу, є інтерактивні технології, вправи на оцінювання групових процесів, стану групи.

Завершальна частина – це підбиття підсумків роботи, оцінювання набутого досвіду та вправи з налаштування учасників на позитивні відчуття, вправи на рефлексію та відновлення сил учасників, прощання. З’ясовано, що тривалість цієї частини, як і вступної, має становити до 15 хвилин для тренінгів з часом 1,5–3 години і до 30 хвилин – з часом 6–8 годин.

Особливе значення в реалізації методики позашкільної освіти на основі компетентнісного підходу можуть мати такі тренінги, як: “Арт-терапія”, “Покликани вигравати”, “Розкриємо здібності”, “Правила конструктивного вирішення конфлікту”, “Комунікативна компетентність”, “Створення позитивної Я-концепції”, “Подолання критичних життєвих ситуацій” тощо.

Висновки. Таким чином, реалізація третього, творчого етапу в позашкільній освіті на основі компетентнісного підходу забезпечить розвиток творчої діяльності, здібностей, нахилів і уяви особистості. Найбільш ефективним на цьому етапі є застосування таких форм і методів, як: колективні творчі справи, проекти, програми, ігри, тренінги, проблемні ситуації тощо.

Література

1. Закон України “Про позашкільну освіту” // Освіта України: нормативно-правові документи : зб. нормат. док. / [голов. ред. В.Г. Кремень]. – К. : Міленіум, 2001. – С. 229–251.
2. Зимняя И.А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования / И.А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2003. – № 5.
3. Педагогика : учеб. пособ. для пед. училищ / С.П. Баранов, Л.Р. Болотина, В.А. Слостенин. – М. : Просвещение, 1987. – 368 с.

4. Перепелиця Н.В. Загальна педтехнологія роботи гуртків та інших творчих об'єднань у позашкільних навчальних закладах : навч.-метод. посіб. – Суми, 2004. – 90 с.
5. Позашкільна освіта в Україні : навч. посіб. / [за ред. О.В. Биковської]. – К. : ІВЦ АЛКОН, 2006. – 224 с.
6. Рожков М. Детскому движению – новые подходы / М. Рожков, А. Волохов // Воспитание школьников. – 1997. – № 1. – С. 21–25.
7. Сущенко Т.І. Позашкільна педагогіка : навч. посіб. / Т.І. Сущенко. – К. : ІСДО, 1996. – 144 с.

БОБРИНОК В.А.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ІНТЕРНАТНОГО ТИПУ

Останніми десятиліттями відбулися докорінні зміни в законодавстві та практичному втіленні спеціальної освіти.

Державним стандартом загальної освіти для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку, визначено, що всі загальноосвітні навчальні заклади, незалежно від типу, форми власності та підпорядкування, мають реалізовувати положення цього стандарту, якщо в закладі навчаються діти з особливими освітніми потребами.

Кількість таких дітей неупинно зростає, адже несприятливі соціально-економічні умови, важка екологічна ситуація, зменшення доступності медичних послуг, інтенсифікація й інформаційне перенасичення є причиною погіршення здоров'я дітей і зростання дитячої інвалідності, що призводить до значного поповнення дітей у закладах інтернатного типу. На відміну від учнів загальноосвітніх шкіл, основна маса школярів навчальних закладів інтернатного типу постійно проживає в них. Це призводить до: появи психофізичних недоліків; деформації родинних зв'язків через важке минуле; дефіциту любові та уваги; обмеження кола спілкування через закритий колектив; надто суворої регламентації часу; несформованості “Я-образу”; підвищеного почуття тривожності; закомплексованості, емоційного невдоволення; економічної депривації (діти не мають власних заощаджень і досвіду розпоряджатися грошми); обмеженості можливостей у виборі професії; соціальної незахищеності після виходу із закладу.

Усі ці особливості зумовлюють певні підходи до процесу професійного становлення учнів закладів освіти інтернатного типу, зокрема його першого етапу – професійної орієнтації. Особливо потребують профорієнтаційної допомоги діти з відхиленнями в розумовому розвитку. Тому сьогодні особливої актуальності набула проблема вдосконалення організації та проведення профорієнтаційної роботи в навчальних закладах інтернатного типу, яка могла б орієнтувати сучасну молодь на нові умови й запити нинішнього ринку праці.

Деякі питання корекції вад психічного розвитку дітей розглянуті в контексті проблеми психологічної готовності дітей до школи та труднощів шкільного навчання (І.Н. Агафонова, М.І. Безруких, С.М. Громбах, І.В. Дубровіна, С.І. Єфімова, Н. Коцур, Б.Г. Круглов, В.Г. Степанов, А.В. Фурман та ін.).

Формуванню індивідуального стилю діяльності дітей з особливими потребами, за якого використовуються найважливіші її особливості й компенсуються існуючі недоліки, присвячені праці Г.М. Андрєєва, О.К. Байтметова, К.М. Гуревич, Є.О. Климова, Г.Ф. Королькова, Б.Ф. Ломова, В.Д. Шадрикова. У дослідженнях Л.С. Виготського, Т.М. Воройської, Ю.З. Гільбуха, М.С. Кагана, Є.О. Климова, М.Д. Левітова, Є.О. Мілеряна, В.О. Моляко, Р.О. Пономарьової,